

newsletter

● máj 2023

Informačný bulletin pre zamestnancov
v systéme výchovného poradenstva
a prevencie

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie
Cyprichova 42, 831 53 Bratislava

02 4342 0973

sekretariat@vudpap.sk

OBSAH č. 5/23

Úvodník	3
Dávame do pozornosti	3
Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie pripravil bezplatnú mobilnú aplikáciu na podporu duševného zdravia detí	3
Aké novinky prináša národný projekt „Štandardy“?	4
Stretnutie na podporu multidisciplinárnej spolupráce so „ŠVZ“	4
Šírenie myšlienok kariérovej výchovy a kariérového poradenstva	4
Čo je nové v národnom projekte „Usmerňovať pre prax“?	5
Vzdelávanie Špecifiká rómskeho jazyka v kontexte diagnostiky detí z marginalizovaných rómskych komunít	5
Projekt Dobrovoľníci vo VÚDPaP-e	5
Na počesť prof. Dobrotku sa už 21.-krát konalo stretnutie odborníkov-psychológov, psychiatrov, lekárov, súdnych znalcov	6
Usmernenie k predprimárnemu vzdelávaniu a zápisom detí na plnenie povinnej školskej dochádzky (pre zariadenia poradenstva a prevencie)	8
Nahliadnite do úseku nášho výskumu...	9
Efekt akútneho stresu na exekutívne funkcie nadaných detí	9
Pripravujeme pre vás zoznam z webinára	10
Ako riešiť konflikty v triede?	10
Vypočujte si podcasty „Nahlas o deťoch“	10
Keď sa stane členom rodiny závislosť alebo psychická choroba	10
Čo potrebujete vedieť k zápisu do materskej školy?	10
Zastavte sa s nami „Odborne na slovíčko“	11
Ako sa pripraviť na písanie projektu	11
Domáce násilie páchané na deťoch	11
Prevenčia formou Harm Reduction	12
Zaujalo nás...	13
V zajatí narcizmu - Odhaľte vysoko toxické vzťahy:	
Nová publikácia Roberta Tomšika z Úseku pre výskumnú činnosť VÚDPaP. Čo sa v nej dozviete? ...	13
Inovačné vzdelávanie pre začínajúcich učiteľov a učiteľky	13
10 rád ako rozhýbať deti pri používaní médií	14
Knižné novinky	15
Nenásilná komunikácia ve škole	15
Emocionálne dedičstvo	15

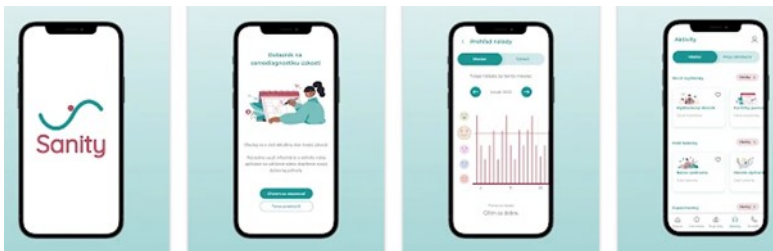

Milí čitatelia,

v úvode dávame do pozornosti **bezplatnú mobilnú aplikáciu „Sanity“ na podporu duševného zdravia**, ktorú sme spustili v reakcii na aktuálne informácie o zhoršovaní duševného zdravia detí a mladistvých. Je zameraná na ovplyvňovanie úzkosti a má dve hlavné priority: (seba)diagnostika a psycho-edukácia. **Hľadáme dobrovoľníkov**, ktorí budú mať príležitosť rozvinúť svoje profesijné a osobnostné zručnosti a podporiť tak svoje budúce uplatnenie sa na trhu práce. Vybraní dobrovoľníci budú mať možnosť stráviť u nás 12 mesiacov a získať skúsenosti napr. vo výskumno - vedeckej oblasti, vo vzdelávacej a mediálnej oblasti, vo finančnej a administratívnej oblasti či v oblasti priamej práce s deťmi. Kolegovia z národného projektu „Usmerňovať pre prax“ budú v priebehu mája realizovať **vzdelávanie „Špecifiká rómskeho jazyka v kontexte diagnostiky detí z marginalizovaných rómskych komunít“**, ktorého cieľom je umožniť odborným zamestnancom spoznať špecifiká rómskeho jazyka, porozumieť sociálnemu kontextu rómskej komunikácie, osvojiť si elementárnu slovnú zásobu rómskeho jazyka a primerane aplikovať získané vedomosti v diagnostickom procese detí a žiakov z marginalizovaných rómskych komunít. Kolegovia z úseku výskumu nás informujú o realizácii experimentu, v ktorom **porovnávali úroveň exekutívnych funkcií u detí s priemernou úrovňou intelektu, až po deti s intelektovým nadaním**. Zaujímalo ich okrem iného aj to, či sa účinok stresu na výkon v exekutívnych funkciách bude líšiť v závislosti od intelektu. Prečítať si môžete tiež o **pripravovanom zozrihu z webinára „Ako riešiť konflikty v triede“**, v ktorom budeme okrem iného hovoriť i o tom, aké má konflikt fázy a aké máme možnosti riešenia konfliktov, či už našich vlastných alebo u našich žiakov/žiačiek. V závere si môžete vypočuť **naše podcasty „Nahlas o deťoch“**, zastaviť sa s nami **„Odborne na slovíčko“** a objaviť **knižné novinky**.

Príjemné čítanie.

Dávame do pozornosti

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie pripravil bezplatnú mobilnú aplikáciu na podporu duševného zdravia detí

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie reaguje na aktuálne informácie o zhoršovaní duševného zdravia detí a mladistvých. Spúšťa pre nich mobilnú aplikáciu **Sanity** na podporu duševného zdravia, ktorá je zameraná na ovplyvňovanie úzkosti.

„Realizácia viacerých výskumov nám umožnila porovnať prežívanie rodičov a ich detí na Slovensku už počas pandémie,“ hovorí PaedDr. Robert Tomšík, PhD. z Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie. Situáciu v oblasti psychického zdravia podľa neho zhoršil aj vojnový konflikt na Ukrajine, ktorý sa nás týka dodnes.

„U mnohých rodičov sme zaznamenali problémy spojené s ich psychickým zdravím či fungovaním rodiny,“ uvádza psychologička PhDr. Alena Kopányiová, PhD. z Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie.

„Percentá detí, ktoré počas pandémie dosiahli skóre klinickej závažnosti úzkosti, depresie, či percentá detí, u ktorých sme zaznamenali rôzne problémy, neboli ani zďaleka malé. Preto prichádzame s aplikáciou, ktorá bude človeka sprevádzať počas toho, keď prežíva úzkosť. Ponúkne mu stratégie, z ktorých si vyberie tú, ktorá bude pre neho efektívna,“ pokračuje Kopányiová.

02 4342 0973

sekretariat@vudpap.sk

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie
Cyprichova 42, 831 53 Bratislava

Aplikácia Sanity má dve hlavné priority: (seba)diagnostika a psycho-edukácia. Je možné otestovať si v nej aktuálny stav úzkosti. Deti a mladí ľudia si v nej môžu viesť myšlienkový denník, pravidelne zaznamenávať, akú majú náladu, ale aj to, čo ich trápi. Odborníci z Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie zrozumiteľnou formou vysvetľujú jednotlivé typy úzkosti (sociálna fóbia, panické ataky, fobie, perfekcionizmus, voľne plynúca úzkosť) a mladý človek si vyberá overených návodov: čo robiť v prípade, ak pociťuje niektoré z jej príznakov. Aplikácia prináša aj podcasty, kartičky pomoci a praktický návod na nácvik dýchania, ktorý pomáha v krízovej situácii dostať ihneď úzkosť pod kontrolu.

Aplikácia by mala mladým ľuďom poskytnúť spätnú väzbu o ich prežívaní úzkosti. Odborníci z Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie však zdôrazňujú, že je dôležité, aby deti a mladí ľudia brali svoj stav vážne a aby sa spolu s rodičmi nehanbili vyhľadať odbornú pomoc.

Aplikáciu si môžete stiahnuť: App Store [TU](#) a Google Play [TU](#).

Aké novinky prináša národný projekt „Štandardy“?

Šírenie myšlienok kariérovej výchovy a kariérového poradenstva

Realizovali sme dva workshopy na tému Ako zapájať prvky kariérovej výchovy a kariérového poradenstva do bežného vyučovania, určené pre pedagogických a odborných zamestnancov (12.4. v CPP Dubnica nad Váhom, 21.4. v Žarnovici). Workshop na tému Kariérová výchova ako rozvoj zručností žiakov sme realizovali 18.4. v Liptovskom Mikuláši.

4.4. sme pre kariérových poradcov z Českej republiky realizovali študijnú návštevu zameranú na predstavenie výstupov a aktivít NP Štandardy v oblasti kariérovej výchovy a kariérového poradenstva. Okrem toho sme podporili sieťovanie kariérových poradcov z CPP naprieč celým Slovenskom smerom k svojpomoci prostredníctvom online stretnutia, ktoré sa konalo 24.4.2023.

Stretnutie na podporu multidisciplinárnej spolupráce so „ŠVZ“

Zástupcovia regionálnych projektových centier zorganizovali multidisciplinárne stretnutie pre odborných zamestnancov ŠVZ pod názvom „**Celoslovenské stretnutie na podporu multidisciplinárnej spolupráce špeciálnych výchovných zariadení**“. Stretnutie sa uskutočnilo dňa 18.04.2023 v priestoroch Strediska kultúry Bratislava Nové mesto. O účasť prejavilo záujem 22 ŠVZ a 61 odborných zamestnancov. Predmetom stretnutia bolo predstavenie možností metodického usmerňovania zo strany VÚDPaP, poskytnutie informácií o vytvorených odborných postupoch pre odborných zamestnancov a zdieľanie dobrej praxe, funkčných prístupov a skúseností v ŠVZ. Na stretnutí sa účastníci a účastníčky dozvedeli o aktuálnom stave návrhoch obsahových a výkonových štandardov výchovného poradenstva. Následným programom bol workshop, kde sme aktívne viedli skupinu zameranú na odborné činnosti a skupinu zameranú na riadiace činnosti.

Čo je nové v národnom projekte „Usmerňovať pre prax“?

Kames mange te acha'ol – sikh'luv manca romanes - Chceš mi rozumieť – uč sa so mnou po rómsky

V mesiaci máj realizujeme vzdelávanie v Dočasnom vzdelávacom stredisku v Poprade. Cieľom vzdelávania je umožniť odborným zamestnancom spoznať špecifiká rómskeho jazyka, porozumieť sociálnemu kontextu rómskej komunikácie, osvojiť si elementárnu slovnú zásobu rómskeho jazyka a primerane aplikovať získané vedomosti v diagnostickom procese detí a žiakov z marginalizovaných rómskych komunít. Po absolvovaní vzdelávania odborní zamestnanci zo zariadení poradenstva a prevencie a zo školského prostredia lepšie porozumejú odlišnostiam v diagnostikovaní detí z marginalizovaného rómskeho prostredia a získajú základné vedomosti, ktoré im budú nápomocné pri vytváraní relevantných a adekvátnych diagnostických postupov a záverov diagnostiky týchto detí.

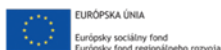
Vzdelávanie špecifiká rómskeho jazyka v kontexte diagnostiky detí z marginalizovaných rómskych komunít

Viac informácií nájdete [TU](#).

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

www.esf.gov.sk
www.minedu.sk

Projekt Dobrovoľníci vo VÚDPaP-e

(je realizovaný v rámci programu Európsky zbor solidarity)

Od 1.5.2023 vo VÚDPaP-e bude 12 mesiacov pôsobiť na Úseku informačno-edičnej činnosti dobrovoľníčka z Venezuely Jhoana Maya Moreno.

Naďalej hľadáme ďalších dobrovoľníkov do VÚDPaP-u, výzvu predlžujeme do 31.5.2023.

Projekt zabezpečuje rozvoj odborných zručností a znalostí práce v štátnej správe pre dobrovoľníkov.

Viac informácií nájdete [TU](#).

02 4342 0973

sekretariat@vudpap.sk

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie
Cyprichova 42, 831 53 Bratislava

Staň sa jedným zo 4 dobrovoľníkov/dobrovoľníčok v rámci projektu Európskeho zboru solidarity a strávi 12 mesiacov vo Výskumnom ústave detskej psychológie a patopsychológie!

Ak sa zaujímaš sa o duševné zdravie, psychológiu alebo príbuzné odbory, ak chceš získať praktické skúsenosti s prácou s deťmi, výskumom či manažmentom národných projektov, si tým najvhodnejším kandidátom, kandidátkou na dobrovoľnícku službu.

Vďaka dobrovoľníctvu vo VÚDPaP-e si rozvinieš profesijné a osobnostné zručnosti a podporíš svoje budúce uplatnenie sa na trhu práce. Môžeš si vybrať aktivity z činností VÚDPaP - podľa vlastnej oblasti záujmu.

Čo Ti ponúkame?

Môžeš získať skúsenosti v jednej z týchto oblastí:

- vo výskumno-vedeckej oblasti,
- v informačno-edičnej oblasti,
- vo vzdelávacej a mediálnej oblasti,
- v oblasti priamej práci s deťmi,
- vo finančnej a administratívnej oblasti.

Ďalšie benefity dobrovoľníctva vo VÚDPaP-e:

- príspevok na ubytovanie a stravu (prípadne ubytovanie zabezpečené VÚDPaP-om),
- poistenie,
- vreckové na mesačnej báze, podľa pravidiel Európskeho zboru solidarity,
- náhrady cestovných nákladov,
- po ukončení dobrovoľníckych aktivít získaš **Európsky certifikát YouthPass** potvrdzujúci účasť a absolvovanie aktivít, nadobudnutie nových zručností a kompetencií,
- po absolvovaní dobrovoľníckej činnosti získaš osvedčenie Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie s popisom absolvovaných činností.

Čo môžeš u nás získať?

Staň sa súčasťou Európskej dobrovoľníckej služby vo Výskumnom ústave detskej psychológie a patopsychológie a získaš:

- prax vo vybranej oblasti,
- mentoringovú podporu v práci aj mimo nej,
- odborné vedenie pod dohľadom expertov, ktorí sa budú starať o podporu a rozvoj dobrovoľníkov/čok,
- prístup k rozmanitým vzdelávaniam a aktivitám,
- priestor pre vlastné iniciatívy a sebarealizáciu.

Pre koho je naša ponuka určená?

- Dobrovoľnícke aktivity sú určené 2 mladým ľuďom zo Slovenska a 2 mladým ľuďom zo zahraničia do 30 rokov, ktorí aktuálne nemajú status zamestnanca alebo študenta denného štúdia. Dobrovoľníctvo je vhodné napríklad pre absolventov škôl, ktorí chcú získať prvé odborné skúsenosti pod pravidelným vedením. Vítaná je skúsenosť pôsobenia v humanitných a ekonomických témach.
- Kritériá výberu sa zamerajú na preferované aktivity prihlásených; prínos aktivít pre ich ďalší pracovný a osobný život a prihlásení sú **pripravení 12 mesiacov sa venovať dobrovoľníckej činnosti.**

Ako sa prihlásiť?

- **Potrebuješ sa zaregistrovať TU** a musíš mať pridelené tzv. **Participant Reference Number**. Tento krok je nevyhnutný pre administratívne spracovanie nástupu na dobrovoľníctvo.
- **Do 31.5.2023 do 12.00 hod.** je na adresu **dobrovolnici@vudpap.sk** potrebné zaslať:
  - o životopis so súhlasom so spracovaním osobných údajov
  - o motivačný list
- Následne, prosím, **vyplň TENTO formulár**.
- Informácie k ďalšiemu postupu a k termínu výberového konania pošleme na tebou zadaný email.

V prípade potreby ďalších informácií je kontaktnou osobou
Mgr. Marcela Glasová
(marcela.glasova@vudpap.sk).

Na počesť prof. Dobrotku sa už 21.-krát konalo stretnutie odborníkov-psychológov, psychiatrov, lekárov, súdnych znalcov

Spracovala PhDr. Eva Smíková, PhD.

Dňa **13.apríla 2023** sa konala vedecko - pracovná schôdza odborníkov „**21. Dobrotkov deň**“, ktorú organizovala **Katedra psychológie FiF UK v Bratislave, Ústav pre znaleckú činnosť v psychológii a psychiatrii, s.r.o** v spolupráci so **Slovenskou psychiatrickou spoločnosťou SLS**.

Program otvorila vedúca Katedry psychológie FFUK doc. PhDr. Eva Rošková, PhD. a následne programom sprevádzal prof. PhDr. Anton Heretik, PhD.

Ako prvý predniesol príspevok zahraničný hosť **Mojmír Svoboda** zo Psychologického ústavu Masarykovej univerzity v Brne na tému: „**Kresby – stromy - rodina**“. Predstavil kresbebné testy, na ktorých síce nemôže byť postavený znalecký posudok, ale výrazne môžu prispieť k pohľadu na vyšetrovaného človeka. Bližšie sa venoval testu Troch stromov, portugalského autora Corboza, ktorý na tento test prišiel na základe pozorovania kresieb žiakov prvých tried, nevychádzal teda pri jeho vytvorení z teoretických úvah. Deti v škole mali za úlohu nakresliť nejaké stromy ku dňu matiek. Corboz si všimol, že deti väčšinou nakreslili tri stromy a že sa do nich premietajú vzťahy medzi dieťaťom a jeho rodičmi. Administrácia testu je jednoduchá, pred testovanú osobu dáme papier formátu A4 na šírku a ceruzku. Inštrukcia, ktorá sa používa, znie: „Nakresli nejaké tri stromy“. Je dôleži-

té, aby jedinec, ktorý sa podrobuje tomuto testu nevedel, že ide o metódu na zisťovanie rodinných vzťahov. Až po dokreslení, žiadame dieťa (eventuálne adolescenta, dospelého), aby „porozmýšľalo a pod každý strom napísalo, kto z jeho rodiny by to mohol byť, vrátane jeho“. Obvykle dieťa priradí seba a rodičov, poprípade súrodencov k jednotlivým stromom. Stáva sa však, že sú k stromom priradení i iní členovia rodiny. Tak ako v iných projektívnych metódach, aj v Teste troch stromov po kresbe nasleduje rozhovor. Tento test zatiaľ nie je veľmi známy a používaný v praxi. Napriek niekoľkoročnej histórii výskumu a zberu dát doposiaľ nie je štandardizovaný. V diplomových prácach, ktoré sa venovali Testu troch stromov, sa autori pokúsili aj o kritéria na hodnotenie kresby, aplikovaný bol v Čechách na vzorkách napr. detí s dyslexiou, detí z detských domovov, mladých delikventov.

Poslucháčsky atraktívnu bola prednáška „**Násilná smrť v rodine**“ kolektívu autorov **Szorádová, Valent, Kuruc, Šidlo** z Ústavu súdneho lekárstva LF UK Bratislava, Súdnolekárskeho pracoviska a Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou. Na zaujímavých kazuistikách s fotografickou dokumentáciou bola predstavená práca súdnych lekárov, ktorí riešili viacnásobnú smrť v rodine, páchatel násilia bol často rodinný príslušník, ktorý spáchal i samovraždu.

V ďalšom príspevku sa kolegyňa **Ivana Cipro** z Akadémie policajného zboru v Bratislave venovala téme „**Problematika traumatizácie jedinca v kontexte vyšetrovateľskej praxe**“, kde konštatovala, že výsluch obzvlášť zraniteľnej obeť - dieťaťa je považovaný za jeden z najnáročnejších a najzložitejších úkonov pre vyšetrovateľa. Spracovanie traumy u dieťaťa má iný priebeh než u dospelého jedinca, a tak dieťa vstupuje do tejto špecifickej interakcie s množstvom emocionálnych, kognitívnych i behaviorálnych prejavov, ktorých poznanie môže byť pre osobu vyšetrovateľa benefitujúce. Potreba poznania pozadia možných intervenujúcich premenných sa pretavila do výskumného zámeru, ktorého cieľom bolo aj zmapovanie miery informovanosti vyšetrovateľov o možných vybraných dôsledkoch traumatizácie zažitej v detstve. Sledované faktory boli zisťované v roku 2022 v súbore vyšetrovateľov a vyšetrovateliek v rámci všetkých krajov SR. Výsledky priniesli zistenia, že respondenti disponovali nižšou mierou informovanosti o negatívnych dôsledkoch traumatizácie na somatické zdravie jedinca a viac reflektovali na zistenia o psychic-

kých dopadoch traumy zažitej v detskom veku. Zároveň ale vyšetovatelia vyjadrili potrebu doplnenia informácií o patogenetických vplyvoch zažitej traumy v oblasti zdravia všeobecne, čo môže predstavovať počiatkový impulz pre podporu témy traumatizácie jedinca v rezortnom vzdelávaní vyšetovateľov.

Pracovníčka Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie **Eva Smiková** predniesla príspevok „**Detská obeť sexuálneho zneužívania s iným materinským jazykom ako slovenským**“, v ktorom bolo na kauzistike 15-ročnej obeť sexuálneho zneužívania z Ukrajiny poukázané na úskalia znaleckého vyšetrenia dieťaťa s iným materinským jazykom ako slovenským. Zároveň predstavila aj inšpiratívne odborné multiinštitucionálne postupy podpory detí z inojazyčného a inokultúrneho prostredia v poradenskom a edukačnom procese, ktoré pripravil Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie.

Zaujímavý príspevok pre forenzných psychológov - sexuológov predniesol **Róbert Máthé** (Katedra psychológie FiF UK, Ústav pre znaleckú činnosť v psychológii a psychiatrii, s.r.o.) „**Reminiscencie na sexuologické prípady z času COVID-u**“. Vychádzajúc z výskumov z tohto obdobia konštatoval, že približne 27 percent obyvateľstva zmenilo sexuálne správanie počas pandémie COVID, pričom išlo o posun v smere oboch polarít, tak skvalitnenia ako aj zhoršenia sexuálneho života. Čo sa týka vzostupu kvality sexuálneho života, išlo najmä o vyššiu frekvenciu sexuálnych interakcií, vzostup citovej sýtenosti vzťahov, objavovanie nových možností sexuálnej interakcie a väčšiu spokojnosť so sexuálnym životom. Na druhej strane išlo o nástup únavy a stereotypov vo vzťahu, frustráciu obvyklého pohybu mimo bydliska partnerov, vzostup konfliktných stretov, vrátenie prejavov agresie a využívanie možnosti úniku z párovej komunikácie do prostredia internetu. V neposlednom rade sexuálny život ovplyvnilo aj zhoršené zdravie v dôsledku postcovidového syndrómu. Uvedené faktory boli dokumentované na zaujímavých kauzistikách.

Na záver, ako vždy, prišli s atraktívnym znejúcim názvom príspevku **Anton Heretik sr. a Andrea Heretiková Marsalová** (Katedra psychológie FiF UK, Ústav pre znaleckú činnosť v psychológii a psychiatrii, s.r.o., **REA** - Ambulancia psychiatrie a psychoterapie s.r.o.) „**Psychologicko – psychiatrické aspekty posudzovania páchatel'ov trestného činu terorizmu**“. V jednej z kauzistik mediálne zná-

meho páchatel'a v bratislavskej Teplárni išlo o znalecké posúdenie len na základe dostupných dokumentov (páchatel' spáchal samovraždu), napriek tomu sa poslucháči zoznámili s precíznou sekvenčnou analýzou motívácie spáchaného trestného činu (motivačné predpolie, nábehová fáza, iniciálna fáza, realizačná fáza, následná fáza). Samovražda páchatel'a bola znalecky posúdená ako tzv. rozšírená obeť, nakoľko páchatel' vopred rátal pri agresívnom správaní s vlastnou smrťou, cieľom bolo šírenie ideologického posolstva a prípadne inšpirovanie následníkov. V závere príspevku bolo konštatované, že slovenská spoločnosť v kontexte terorizmu „stratila nevinnosť“. Ideologické podhubie je už dlhšie prítomné - skinheadi, protifašistické strany, až po sofistikované ideológie. Naďalej pretrvávajú antisemitizmus, rasizmus, homofóbia, xenofóbia, často len v nových formách. U páchatel'ov ide často o nezrelé, abnormálne sa vyvíjajúce osobnosti s anamnézou šikanovania v detstve, s prežívaním menejcennosti a pohotovosťou k hyperkompensácii, ľahko podliehajúce „nasávaciemu efektu“ konšpiračných teórií, antisystémových skupín. Hranica medzi akceptovaním ideológie, verbálnym násilím resp. hejtom na internete a reálnym fyzickým násilím voči predstaviteľom „inakosti“ je veľmi tenká. Príspevky tohtoročného Dobrotkovho dňa boli veľmi inšpiratívne a s presahom aj do oblasti detskej psychológie, nakoľko obeťami, ale aj páchatel'mi trestných činov sú aj deti.

Usmernenie k predprimárnemu vzdelávaniu a zápisom detí na plnenie povinnej školskej dochádzky (pre zariadenia poradenstva a prevencie)

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu zverejnilo Usmernenie k predprimárnemu vzdelávaniu a zápisom detí na plnenie povinnej školskej dochádzky (pre zariadenia poradenstva a prevencie).

Prečítať si ho môžete [TU](#).

Nahliadnite do úseku nášho výskumu...

Efekt akútneho stresu na exekutívne funkcie nadaných detí

(Belica, Rajčániová)

Exekutívne funkcie (EF) sú súborom procesov, ktoré regulujú naše správanie zamerané na určitý cieľ. Podľa jedného z modelov EF sú kľúčové tri typy procesov: pracovná pamäť (schopnosť podržať určité množstvo informácií v pamäti a narábať s nimi), inhibícia (schopnosť potlačiť neželanú verbálnu alebo motorickú odpoveď), kognitívna flexibilita (schopnosť riešiť úlohu, v ktorej sú viaceré pravidlá, alebo úlohu s meniacimi sa pravidlami). Niektoré výskumy naznačujú, že EF majú určitú súvislosť s intelektom. Najsilnejší vzťah sa ukazuje medzi intelektom a pracovnou pamäťou, kedy vyššie IQ je spojené s lepšou pracovnou pamäťou. Vzťah intelektu so zvyšnými dvomi EF je zatiaľ menej jasný, výsledky štúdií zatiaľ nie sú konzistentné. Navyše, uvedený vzťah bol dotiaľ skúmaný predovšetkým u adolescentov a dospelých, ale len zriedkavo u detí.

Je možné, že vzťah EF a IQ sa mení počas vývinu. Výsledky výskumov tiež naznačujú, že EF podliehajú pôsobeniu stresu. Akútny stres zhoršuje výkon v testoch zameraných na pracovnú pamäť a na kognitívnu flexibilitu, ale nemá dopad na inhibíciu. Podľa niektorých autorov prežívajú nadané deti stres častejšie a intenzívnejšie ako bežné deti. O strese sa preto uvažuje ako o jednej z príčin javu, ktorý pozorujeme u niektorých nadaných detí, kedy ich výkon, napr. v školských testoch, je na nižšej úrovni ako sú ich predpokladané schopnosti a poten-

ciál (v angličtine sa v tejto súvislosti často používa termín *underachievers*). Tieto úvahy však zatiaľ nie sú výskumne podložené. Podobne ako v prípade vzťahu EF a IQ, aj výskumy pôsobenia stresu na EF sa realizujú predovšetkým na populácii dospelých a adolescentov. Navyše absentujú výskumy, kde by sa sledovalo, či stres pôsobí na EF odlišne u nadaných detí ako u detí s bežným intelektom.

Uvedené úvahy nás viedli k realizácii experimentu, v ktorom sme porovnávali úroveň EF u detí s priemernou úrovňou intelektu, až po deti s intelektovým nadaním. Navyše sme sledovali, či akútny sociálny stres bude ovplyvňovať výkony v testoch EF v porovnaní s testovaním bez pôsobiaceho stresu. Zaujímalo nás aj to, či sa účinok stresu na výkon v EF bude líšiť v závislosti od intelektu. Ako ukazovateľ stresu sme použili slinný kortizol. Zároveň sme sledovali, či hladina kortizolu má vzťah s úrovňou EF.

Výsledky výskumu budú už čoskoro publikované časopisecky, o čom vás budeme informovať prostredníctvom newslettera a [webovej stránky VÚDPaP](#).

Pripravujeme pre vás zostrih z webinára

Pripravujeme pre vás zostrih z webinára o konfliktoch, v rámci ktorého sa spolu pozrieme na presvedčenia a postoje, ktoré ovplyvňujú náš vzťah ku konfliktom a bránia nám vidieť ich zmysluplnosť a užitočnosť. Budeme hovoriť o tom, aké má konflikt fázy a aké máme možnosti riešenia konfliktov, či už našich vlastných alebo u našich žiakov/žiačok.

Keď bude zostrih k dispozícii, budeme vás informovať na [našom Facebooku](#).

Ako riešiť konflikty v triede?

— VYPOČUJTE SI PODCASTY — NAHLAS O DEŤOCH

Keď sa stane členom rodiny závislosť alebo psychická choroba

V podcaste sa zameriame na to, ako byť dobrým rodičom vtedy, ak sa členom našej rodiny prihodí závislosť alebo psychická choroba. Ako zvládnuť problémy tak, aby deti netrpeli? Odpovedá psychologička PhD. Alena Kopányiová, PhD., ktorá je zástupkyňou riaditeľky Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie.

Čo potrebujete vedieť k zápisu do materskej školy?

MŠVVaŠ SR zverejnilo aktuálne usmernenie k predprimárnemu vzdelávaniu a zápisom detí na plnenie povinnej školskej dochádzky na školský rok 2023/2024. Čo všetko potrebujete vedieť k zápisu do materskej školy? Odpovedá **v podcaste** predškolská a špeciálna pedagogička Mgr. Jana Kružliaková, ktorá je vedúcou úseku Integrovannej skupiny detí predškolského veku vo VÚDPaP.

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

www.esf.gov.sk
www.minedu.sk

02 4342 0973

sekretariat@vudpap.sk

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie
Cyprichova 42, 831 53 Bratislava

Zastavte sa s nami

Ako sa pripraviť na písanie projektu

Hostami [podcastu](#) sú Mgr. Lucia Kaločaiová a Mgr. Martin Marton, ktorí vo Výskumnom ústave detskej psychológie a patopsychológie pôsobia ako regionálni technickí asistenti. Téma, ktorej sa budeme venovať, je príprava písania projektov. Dozviete sa, čo môžu zamestnanci v systéme poradenstva a prevencie prostredníctvom projektov získať a čo zohľadňovať v úvode plánovania projektu. Viac si povieme aj o projektovom tíme, o projektovom zámere, grantoch či výzvach a poskytneme aj konkrétne tipy, ako napísať projekt tak, aby bol pre hodnotiteľov atraktívny.

Domáce násilie páchané na deťoch

V [podcaste](#) sa budeme venovať téme domáceho násillia páchaného na deťoch. Hostkou je psychologička Mgr. Natália Čavojská, ktorá vo Výskumnom ústave detskej psychológie a patopsychológie pracuje ako interná expertka v rámci národného projektu „Usmerňovať pre prax“ a zároveň je aj poradkyňou na Linke detskej istoty. Povieme si, ako často dochádza k domácej násilliu páchanému na deťoch a aké jeho formy poznáme. Zamestnancom v systéme poradenstva a prevencie poskytneme odporúčania, ako rozpoznať detskú obeť domáceho násillia a ako postupovať v prípade dôvodného podozrenia.

Viac o týranom dieťati
v edukačnom aj poradenskom
processe sa dočítate
v tomto [odbornom postupe](#).

Prevenica formou Harm Reduction

V podcaste sa venujeme prevencii v školách, konkrétne formou Harm Reduction. Rozprávame sa s členkami Združenia STORM, sociálnou pracovníčkou Mgr. Katarínou Kotrecovou a psychologičkou Mgr. Veronikou Rusnákovou, ktorá zároveň pracuje ako odborná asistentka vo Výskumnom ústave detskej psychológie a patopsychológie v rámci národného projektu „Usmerňovať pre prax“. Dozviete sa, čo znamená filozofia Harm Reduction a na akých princípoch je takýto preventívny program postavený. Objasníme si, v čom sa líši od iných aktuálnych preventívnych programov v systéme poradenstva a prevencie, a tiež na aké témy je možné ju aplikovať.

**USMERŇOVAŤ
PRE PRAX**

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

www.esf.gov.sk
www.minedu.sk

02 4342 0973

sekretariat@vudpap.sk

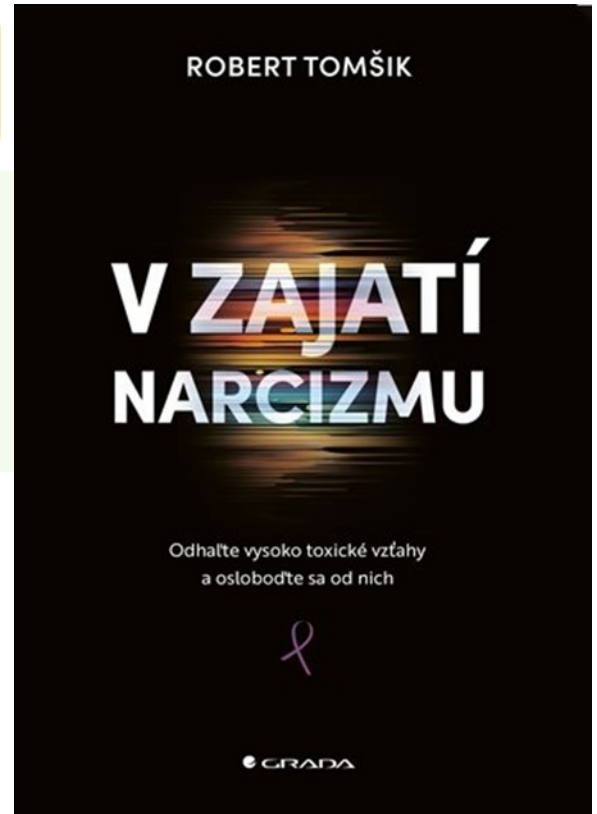
Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie
Cyprichova 42, 831 53 Bratislava

Zaujalo nás...

V zajatí narcizmu - Odhalte vysoko toxické vzťahy: Nová publikácia Roberta Tomšika z Úseku pre výskumnú činnosť VÚDPaP. Čo sa v nej dozviete?

Posledné výskumy uvádzajú, že v súčasnosti sa v spektre narcistickej poruchy osobnosti môže nachádzať až 20 % bežnej populácie. Toxické správanie narcistických osobností rozvracia manželstvá, rodinné aj priateľské vzťahy, komunity, pracovné prostredie, v niektorých prípadoch narcisti dokážu svoje obeť dohnať až k suicidálnym tendenciám. Nie nadarmo je narcizmus považovaný za súčasť modelu temnej triády (psychopatia, machiavelizmus, narcizmus).

V tejto knihe sa dozviete, ako vo svojom okolí rozpoznať ľudí s narcistickými tendenciami či osobnosťou a vymaniť sa zo vzťahu s nimi. Zistíte, čo je to syndróm narcistického zneužívania, narcistická zrada, aký je cyklus vzťahu s narcistom, aké sú jeho ideálne obeť a čo robiť, keď sa osoba ocitne vo vzťahu s narcistom. Autor v predkladanej publikácii nacentruje svoju pozornosť iba na partnerské vzťahy, ale aj na rodinnú dynamiku, keď sa v nej nachádza/jú narcista/ti. Napríklad, správanie narcistických matiek, správanie narcistických otcov či narcistických súrodencov – ich metódy, charakteristiky, ciele a v neposlednom prípade dopad na život v takejto rodine, či na psychické zdravie a psychologické zvláštnosti samotného jednotlivca (obeť narcistického týrania a zneužívania).

Knihu, vydanú vydavateľstvom Grada Publishing, a.s. (Praha), nájdete na poličkách väčšiny kníhkupectiev od 9.5.2023.

Inovačné vzdelávanie pre začínajúcich učiteľov a učiteľky

Komenského inštitút štartuje v júli 2023 akreditované inovačné vzdelávanie pre učiteľov/ učiteľky s max. 5 rokov praxe alebo čerstvých absolventov/absolventky VŠ učiteľského zamerania. Ak by ste mali záujem rozvíjať u žiakov nielen vedomosti, ale aj emocionálnu inteligenciu či spoluprácu, urobiť výučbu atraktívnejšou, či nájsť spôsoby ako vyučovať kritické myslenie alebo globálne vzdelávanie, **prihláste sa TU.**

Prihlasovanie je otvorené do 15. mája 2023.

10 rád ako rozhábať deti pri používaní médií

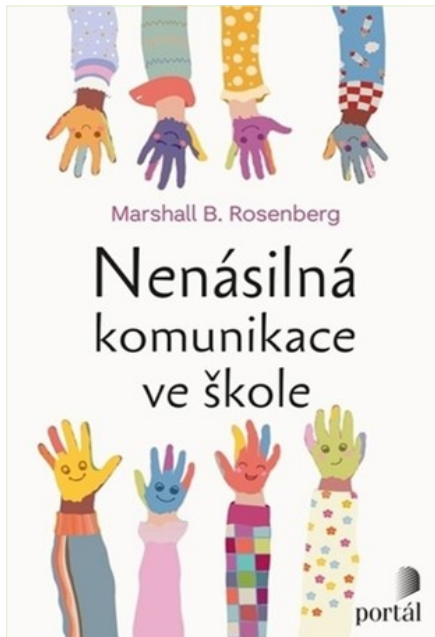
Je možné sledovať televíziu zdravým spôsobom? Ako nájsť rovnováhu medzi pozeraním, čítaním, hraním hier a udržiavaním pohybu? V marci 2023 prebehla v Holandsku kampaň s heslom: Hýbte sa spoločne! Cieľom je inšpirovať k rozumnému a zdravému využívaniu médií pri výchove detí. Kampaň je odpoveďou na holandský výskum, ktorý upozorňuje na narastajúci trend prijímania mediálnych obsahov bez pohybu. Okrem stoviek aktivít, ktoré počas kampane pre obyvateľov Holandska pripravili organizátori po celej krajine, vytvorili vyhlasovatelia výzvy aj zoznam desiatich rád, ako rozhábať deti pri používaní médií.

Návod je okrem
[anglickej verzie](#)
dostupný
 v [ďalších piatich jazykoch.](#)

Knižné novinky

Nenasilná komunikace ve škole

Autor: Marshall B. Rosenberg
Portál, 2023

Staré poňatie vzdelávania sa sústredilo na vytváranie poslušných študentov, ktorí sledujú jednotné ciele bez ohľadu na vlastný prístup k učeniu. Autor konceptu nenásilnej komunikácie ale ponúka iný prístup, založený na vzájomne rešpektujúcom vzťahu medzi študentmi, učiteľmi, školskými úradníkmi a rodičmi. Cieľom takéhoto prístupu je naplniť potreby všetkých zúčastnených - zvýšiť záujem študentov, vytvoriť priateľskú a podpornú atmosféru, uľahčiť vyjadrovanie emócií, riešiť konflikty, predchádzať násiliu a v neposlednom rade - znovu nájsť radosť z toho, že učiteľ učí motivovaných študentov. Škola je poňatá tak, že vzťahy medzi učiteľmi a študentmi, medzi študentmi navzájom aj medzi študentmi a tým, čo sa učia, sú rovnako dôležité. Deti pomocou tohto prístupu môžu samostatne myslieť, nájsť zmysel v tom, čo sa učia a spoločne žiť a pracovať. Kniha je doplnená množstvom cvičení a praktických podnetov.

Emocionálne dedičstvo

Autorka: Galit Atlas
Ultimo Press, 2023

Ako zdedené traumy podvedome ovplyvňujú náš život? Psychoanalytička, doktorka Galit Atlas čerpá z príbehov svojich pacientov a svojich vlastných životných skúseností, aby vniesla svetlo do toho, ako medzigeneračná trauma vplyva na náš život. Ľudia, ktorých milujeme, a tí, ktorí nás vychovali, žijú v nás; zažívame ich emočnú bolesť, snívame o ich spomienkach, čo tvaruje náš život spôsobom, ktorý si často ani neuvedomujeme. Emocionálne dedičstvo je o rodinných tajomstvách, ktoré nám bránia v tom, aby sme žili naplno, vytvárajú priepasť medzi tým, čo chceme a čo sme schopní dosiahnuť, prenasledujú nás ako duchovia. Autorka Galit Atlas prepletá príbehy svojich pacientov, svoje vlastné zážitky a desiatky rokov výskumu, aby nám pomohla rozpoznať spojivo medzi problémami, s ktorými zápasíme vo svojom živote a „emocionálnym dedičstvom“, ktoré si všetci nesieme vo svojom vnútri.

Sledujte nás.

02 4342 0973

sekretariat@vudpap.sk

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie
Cyprichova 42, 831 53 Bratislava